

РЕЦЕНЗІЇ

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-2-56>

Анатолій СОБКО,
orcid.org/009-0004-5026-5987
 доктор філософії, кандидат історичних наук, доцент
 (Львів, Україна) anatoliysobko@ukr.net

РЕЦЕНЗІЯ

**НА НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК «ІНКЛЮЗІЯ ПЕРСОНАЛІСТИЧНА»
 ВАСЯНОВИЧА ГРИГОРІЯ ПЕТРОВИЧА, ДОКТОРА ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК,
 ПРОФЕСОРА, ПОЧЕСНОГО АКАДЕМІКА НАПН УКРАЇНИ. ОБСЯГ: 324 С.¹**

Сучасна педагогічна думка концентрується на питаннях удосконалення якості освіти, розробці інноваційних технологій, знаходженні і застосуванні нетрадиційних форм і методів навчання тощо. У цьому аспекті надзвичайно цікавим є навчальний посібник професора Г. Васяновича, який адресується передусім соціальним педагогам, соціальним працівникам, учителям, аспірантам, здобувачам вищої освіти. Як зазначено у самій назві праці, вона носить персоналістичний характер, причому тут йдеться про людей, які мають особливі потреби, отже, автор брав собі за мету показати, як особистість силою волі, духа – долає виклики долі, максимально реалізує свої фізичні, психологічні, духовно-душевні потенційні можливості.

Як свідчить зміст праці, головне призначення книги – донести до свідомості кожного індивіда, що за будь-яких екстремальних обставин він не має втрачати сенсу життя, здорового оптимізму, здатний бути повноцінним членом суспільства. Спрямованість людини з особливими потребами на життєствердження, добро, любов, совість і справедливість, честь і гідність робить її прекрасною, духовно сильною, звільняє від пут суто природних потреб, наповнює її душу і серце піднесенням, дієвим, творчим началом, допомагає народитися вдруге.

З проблем інклюзивної освіти в Україні вже існує значна кількість навчальних посібників, підручників, методичних розробок, порад, що є значним позитивним фактом. Натомість хочемо висловити, на наш погляд, ту справедливу думку, згідно з якою, праця професора Г. Васяновича вирізняється тим, що у ній гармонійно поєднуються усі три складові: раціональна, емоційна і вольова. Прекрасно володіючи поетичним словом

(адже автор є членом Спілки письменників України), він присвячує свої поезії у яких «схоплені» найбільш сутнісні, характерні індивідуальні риси, унікальні якості кожної окремої персоналії. За кількістю таких персоналій в посібнику – близько 150-ти, їх опис починається із міфологічних, стародавніх часів, завершуючи сучасністю. А це вимагає від автора глибокого знання Всесвітньої історії, філософії, загальної культури і мистецтва, адже до кожної персоналії професор Г. Васянович подає коротку, але змістовну енциклопедичну довідку. Причому відібрані автором персоналії представлені із різних видів і жанрів мистецтв та науки.

Варто зазначити, що окремі екзистенційно-герменевтичні ситуації життєдіяльності ексклюзивної особистості сягають значущості боголюдського синергетизму. Це особливо виразно представлено у першому розділі книги, який називається «Краси і блага шукачі господні». Розділ починається з древніх біблійних персоналій. Одним із них є – блаженно непорочний Іов, який у своєму житті постійно керувався моральними імперативами. Відомі біблійні персонажі: Йосип, Іоанн Предтеча, християнин Вартимей, апостоли Павел і Петро також уособлюють високі душевно-духовні якості, і саме тому знайшли в описі автора своє адекватне відображення. Такий підхід є характерним і для оцінки життєдіяльності представників Візантійської патристики Максима Ісповідника, Іоанна Дамскина, чеського просвітителя Яна Гуса. Особливу увагу в названому розділі автор приділяє таким українським релігійним, культурно-освітнім діячам, як: Маркіян Шашкевич, Андрей Шептицький, Любомир Гузар та ін.

І тут ми (в поетико-методологічному аспекті) відкриваємо мотиви філософсько-екзистенцій-

¹ Васянович Г. П. Інклюзія персоналістична: навчальний посібник. Львів: «Норма», 2022. 324 с.

ної лірики Григорія Васяновича, як вираження національної мовної свідомості, яка за вдалих висловом видатного українського філософа Сергія Кримського є «... першою моделюючою системою, першим способом репрезентації реальності в духовному світі, мовна свідомість, як форма опредмечення людської психіки, з її раціональними та емотивними реакціями на світ» (Кримський, 2003: 85–86).

Сказане відповідно корелюється із специфічною єдністю образу-думки-переживання. Із змісту праці неважко побачити, що поезія Г. Васяновича заснована на глибокому ліризмі самого процесу мислення, пізнання, духовних пошуків. У цьому сенсі добре відчутною є усталена традиція в українській літературі, якій послідовно наслідують автори. Так, у розділі «Поезія лиш там, де дух звитяжний» автор яскраво засвідчує духовний пошук видатних поетів України: Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Юрія Федьковича, Степана Руданського, Миколи Зерова, Василя Симоненка, Василя Стуса та ін. Кожна із цих величних постатей виступає як феномен української культури, носій прекрасного і піднесеного, навіть у ситуації трагічних подій і прагненні щодо їх подолання. Іншими словами можна сказати, що кожна із особистостей є свідомим суб'єктом творення історії рідного народу, він сповнений морально-правової відповідальності, оптимізму, віри у справедливість й утвердження самобутності української культури нації. У кожній присвяті відчувається, що авторові душевно близька блискуча мовно-стилістична палітра, глибинні духовні переживання наших поетів, вони спрямовані на особливий ефект сприйняття, запам'ятовування і засвоєння. Цим автор заперечує стереотипні, шаблонні підходи щодо створення художніх образів, які є визначальними для художнього твору. Наприклад, у вірші-присвяті Тарасові Шевченку поет у перших рядках пише:

Ще не було набілу вишень,
Ще ліс зажуриливо хилився,
У березневій диво-тиші,
Ти в Україні народивсь...

А в останніх рядках акцент ставиться на такій морально-історичній категорії, якою є людська пам'ять...

В словах-ділах Ти будеш жити,
Вони нам душу пропекли,
Допоки сонце в небі світить,
Допоки нива прагне злив! (Васянович, 2022: 88–89).

Яскравий приклад шани утверджується і у вірші-присвяті великому жителю, поету-

романтику – Богданові-Ігорю Антоничу, у якому гармонійно поєднувалися душа і розум, реальне й ірреальне, навіть – фантазмагорічне.

Твоє життя було, як спалах,
В нім стільки весен розцвіло!
В нім все жило, в нім все співало,
А зла ніколи не було! (Васянович, 2022: 122).

Аспект людської свободи яскраво виражений Г. Васяновичем у вірші, присвяченому незламному борцю за незалежність України – поету Василеві Стусу:

...Був падолист, а в нім кружляла Гордість,
Порив до волі зріс, а не потух!
Нас піднімала в бій Твоя болюча совість,
Наш нескоримий український Дух! (Васянович, 2022: 137).

Такий нескоримий дух, помножений на мужність, відвагу, патріотизм, як свідчить зміст рецензованої праці, виявляли наші витязі, якими були Сергій Корольов, Іван Піддубний, Петро Григоренко, Яків Батюк, В'ячеслав Чорновіл та ін. Вони є неперевершеним прикладом для української молоді, і його наслідують сьогодні наші захисники у війні проти рашистських загарбників. Тому можна стверджувати, що праця професора Г. Васяновича носить дидактичний та виховний характер. Безпосереднім підтвердженням цієї думки слугують і поезії автора, присвячені вченим-педагогам: Костянтину Ушинському, Агатангелу Кримському, Іларію Карбулицькому, Іванові Соколянському, Федорові Науменку, Ользі Скороходовій, Василеві Сухомлинському та ін. Останній, як відомо, входив у десятку найбільших педагогів світу! Він був двічі поранений під час війни, тяжко фізично страждав від осколків, які знаходилися у нього біля серця, а душевно страждав через постійні приниження з боку радянських бюрократів від освіти за ідею гуманного ставлення до дітей, яким віддав своє серце, всі свої сили. Тому у поезії, присвяченій Василеві Сухомлинському, Г. Васянович у піднесеній формі пише:

О, Сухомлинський! Світоче Вкраїни!
Ти наша Честь і Гордість, і Краса!
Тобі черлені кетяги калини,
Тобі Сковороди квітучий сад!
Не сотню літ, а житимеш Ти – вічно
В серцях учнівських, і серцях батьків,
Було Твоє життя бурхливим віче,
Бо не шукав проторених доріг.
Понад усе Тобі були Павлиш і школа,
Понад усе – любов до дітях,
Твої душа і дух – усе перебороли,
Усе, і навіть кадебістівських катів.
Тобі горлали: «Брось мечты и выси!

Твоя гуманність не для ССРСР»!
А Ти, хай потайки, а Богові молився,
Орав і сів, й проти вітру пер!
Ти був Директором, а більше – Провідінням!
Твої скарби на всіх материках,
Зразком невичерпним і чистого сумління,
Залишишся, Василю, у віках!
...Такі життя Твої короткі миті,
Щомиті кожної натужно працював,
І серце віддавав не тільки дітям,

Його всій Україні й світові віддав! (Васянович, 2022: 270–271).

Отже, можна констатувати, що навчальний посібник «Інклюзія персоналістична» автора – професора Григорія Васяновича – є ґрунтовним, новаторським виданням у якому діалектично поєднується наука педагогіка і мистецтво поезії, що у процесі пізнання, сприятиме розвитку не лише інтелектуальних, а й почуттєвих, вольових можливостей особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васянович Г. П. Інклюзія персоналістична: навчальний посібник (для соціальних педагогів, соціальних працівників, студентів закладів вищої освіти). Львів: Норма, 2022. 324 с.
2. Кримський С. Б. Запити філософських смислів. Київ: Вид. ПАРАПАН, 2003. 240 с.

REFERENCES

1. Vasianovych H. P. Inkluziia personalistychna: navchalnyi posibnyk (dlia sotsialnykh pedahohiv, sotsialnykh pratsivnykiv, studentiv zakladiv vyshchoi osvity) [Inclusion is personalistic: a study guide (for social pedagogues, social workers, students of higher education institutions)]. Lviv: Norma, 2022. 324 s.
2. Krymskyi S. B. Zapyty filosofskykh smysliv [Inquiries of philosophical meanings]. Kyiv: Vyd. PARAPAN, 2003. 240 s.